

Het regent pijpenstelen, er zijn overstromingen en ondertussen verdroogt ons land. Hoe kan dat nu? Hoe kan er te gelijker tijd te weinig en teveel water zijn? Het brede publiek heeft moeite om dat te begrijpen, en dat verklaart wellicht de opkomende weerstand tegen verdroging, die Harry Boukes in het redactioneel van dit nummer signaleert. Nu, dat het brede publiek het niet begrijpt is tot daar aan toe, maar dat beleidsmensen het ook maar half snappen is bedenkelijker, want gebrekkig inzicht weerhoudt hen er niet van om beleid te maken. Dat moet op den duur wel irritatie wekken. Maar wellicht gaan wij, hydrologen, ook niet helemaal vrij uit. We moeten het veel beter uitleggen. Aan onze bazen, aan vrienden en kennissen op verjaarspartijen en andere feestjes, en vooral aan journalisten, want beleidsvoerders lezen ook liever de krant dan een rapport. Misschien zijn de vuistregels in deze aflevering van Hatsi-kD u daarbij behulpzaam.

Hoe kunnen verdroging en wateroverlast gelijktijdig bestaan? Hoe kan er tegelijk teveel en te weinig van iets zijn? Hier is de clue:

Vuistregel 40:

Verdroging : wateroverlast = appels : peren

Verdroging is in het algemeen een gevolg van een te laag waterpeil. Er is wel genoeg water, maar de planten kunnen er niet bij. Het peil is de oorzaak. *Wateroverlast* is in het algemeen een gevolg van teveel water in korte tijd. Het peil gaat omhoog, maar het peil is niet de oorzaak. Je kunt wel zeggen: er is sprake van wateroverlast omdat mijn kelder vol staat, maar je kunt niet zeggen: er is sprake van wateroverlast doordat mijn kelder vol staat. Oorzaak en gevolg, het ver-

schil is essentieel. Een te laag peil wordt uitgedrukt in meters: het peil stond zoveel cm te laag. Te veel water wordt uitgedrukt in meters per seconde: er viel *vandaag* zoveel mm regen. Meters verhouden zich tot meters per seconde als appels tot peren. Er kunnen heel goed gelijktijdig te weinig appels en te veel peren zijn. Nederland kan heel goed gelijktijdig lijden aan wateroverlast en aan verdroging.

Op beleidsniveau worden verdroging en wateroverlast vaak als één pot nat gezien, maar de kwantiteit van het water heeft blijkbaar twee gezichten: een peilgezicht en een stromingsgezicht. Kwantiteitsproblemen kun je dienovereenkomstig indelen in twee hoofdklassen: je hebt *peilproblemen* en *stromingsproblemen*. Als je naar oplossingen zoekt kun je gevoeglijk de volgende vuistregel hanteren:

Vuistregel 41:

Peilproblemen vergen een peiloplossing, stromingsproblemen vergen een stromingsoplossing.

Op beleidsniveau worden die twee nogal eens door elkaar gehaald. Een minister bedacht persoonlijk dat je een baksteen in de stortbak zou kunnen leggen om verdroging te bestrijden. Dat bespaart water. Maar het is een stromingsoplossing voor een peilprobleem. Dat helpt niet. Er is immers helemaal geen gebrek aan water; het peil is alleen te laag. Het werkt net als uw badkuip. Het maximale niveau in uw bad wordt geregeld door een sleufje dat zich zo'n tien centimeter onder de rand bevindt. Als u dat niveau te laag vindt hebt u een peilprobleem. Maar het helpt niets om de kraan verder open te draaien (= stromingsoplossing). U moet iets doen aan dat sleufje (= peiloplossing).

Waterbedrijven weten ook wel van wanten. Hoeveel miljoen hebben die al niet

gestoken in hun waterbesparingscampagnes? Zondegeld, dat veel effectiever in peilmaatregelen gestoken had kunnen worden op de plaatsen waar verdroging optreedt.

De Raad voor het Landelijk Gebied introduceerde onlangs de slogan Water als Geld. "Water als geld drukt uit hoe van nu af aan met water omgegaan moet (!) worden: sparen als het kan, zuinig mee omgaan en prioriteiten stellen bij het gebruik". Zuinig zijn. In abstracto spreekt dat Hollanders wel aan. Maar waarom zou je zuinig zijn met water? De metafoor gaat mank, want water is in dit land geen schaarstegoed, en dat weet het brede publiek heel goed. Kijkt u maar eens naar buiten; tien tegen één dat het regent. Nu ja, één tegen tien. Maar als we de grote rivieren buiten beschouwing laten, dan nog ontvangen we drie keer zoveel water als we nodig hebben. Ons land is een badkuip die permanent overloopt. Alleen zit voor sommige toepassingen het sleufje te laag. Voor andere toepassingen zit het trouwens weer te hoog. Je kunt nu eenmaal niet alles hebben.

Peiloplossingen voor stromingsproblemen werken evenmin. Wateroverlast is een stromingsprobleem. Er valt heel veel regen in korte tijd, en dat water kan niet snel genoeg weg. Het gebeurt min of meer regelmatig, maar gelukkig meestal op steeds weer andere plekken. Je zou kunnen besluiten om dat gewoon te accepteren, maar wie zich er niet bij wil neerleggen moet een stromingsoplossing bedenken; iets in de sfeer van betere drainage, grotere sloten, een beetje zwaardere gemalen, eventueel in combinatie met wat meer berging. Maar beleidsvoerders zoeken de oplossing voor wateroverlast in natuurontwikkeling. De natuur als bondgenoot tegen wateroverlast, hoe zou dat moeten werken? Natuur heeft een peilbelang, geen stromingsbelang. Stelt u zich eens voor: peilafhankelijke natuur in een buffergebied voor wateroverlast!

Vuistregel 42:

Peilbelangen en stromingsbelangen gaan helemaal niet vanzelfsprekend samen.

Het lijkt zo voor de hand liggend: hier is water teveel, daar is water te weinig, dus samen lossen we het wel op. Maar zo werkt het niet; de Schepper stelt fysische grenzen aan de beleidsruimte. Ik ben niet erg beleidsgevoelig, maar ik voel toch wel aan dat de overspannen verwachting van het samengaan van natuurontwikkeling en de bestrijding van wateroverlast over een jaar of wat tot frustraties gaat leiden, net zoals het verdrogingsbeleid dat nu al doet.

Waarom is deze materie toch zo weerbarstig? Ik denk dat het komt door de opmerkelijke definities van de begrippen verdroging en wateroverlast. Die hebben weliswaar geholpen om de waterproblematiek op de politieke agenda te krijgen, en dat is niet gering, maar ze versluieren tegelijk het zicht op oplossingen. *Verdroging*, bijvoorbeeld, wordt tegenwoordig zo ruim gedefinieerd dat ook vernatting en verandering van waterkwaliteit eronder kunnen vallen. Het enige criterium is nog achteruitgang van vochtminnende natuur. Jos van Brussel heeft er in deze rubriek al eens voor gepleit om een onderscheid te maken tussen verdroging en verwatering van natte natuurgebieden. Dat zou al een heel stuk schelen. Het begrip *wateroverlast* is inmiddels zover opgerekt dat zelfs een volstrekt natuurlijke gebeurtenis als het onderlopen van uiterwaarden van rivieren eronder valt, louter omdat mensen daar huizen gebouwd hebben. Het duurt niet lang meer of we spreken al van wateroverlast als iemand uit onnozelheid in een sloot loopt. Maar waarom zouden we waterkwantiteitsproblemen indelen in de beleidscategorieën verdroging en wateroverlast? Niets weerhoudt ons ervan om ze in te delen in de fysische categorieën stromingsproblemen en peilproblemen,

afhankelijk van hun oorzaak. Als u dat doet, worden ook de beleidsmatige mogelijkheden en beperkingen opeens veel duidelijker. Een goede classificatie is de helft van de oplossing. (Dat is ook een vuistregel.)

*

Dit waren drie vuistregels van eigen hand.
Uw vuistregels zijn nog steeds welkom bij

Kees Maas

Kiwa Onderzoek en Advies
kmaas@kiwaoa.nl
